

יש להניח שמסתתר כאן רצון לא להביך את הארצות המתפתחות, ואולי יש בכך ביטוי לחשש של הספרנים הציבוריים מפני הטכנולוגיות החדשות ומפני השינויים שהטכנולוגיות הללו עשויות להביא לעולם הספרנות, שינויים במקומו של הספר ואולי גם בתפקידו של הספרן.

לראשונה נזכרים בין מטרות הספרייה במינשר 1995: טיפוח דו-שיח תרבותי; דיאלוג בין תרבויות (נושא שעלה על סדר היום החברתי בארצות מערב שונות); תמיכה במסורת שבעל-פה (זאת בוודאי כדי לרצות את העולם השלישי); השתתפות בפעילויות להקניית קרוא וכתוב (נושא שבוודאי רלוונטי לעולם השלישי, אם כי גם בארצות הברית נפוצה מאוד מעורבות הספרייה הציבורית בתכניות בתחום זה).

המינשר אומנם אינו מסמך רשמי של אונסקו - הוא לא אושר על ידי כל המדינות החברות באונסקו, והדברים המופיעים בו אין ספק שהם הינם פרי פשרה בין השקפות עולם שונות של חברי הוועדה, בין ערכים של חברות שונות ושל מדינות מפותחות לעומת ומדינות העולם השלישי - אך הוא הצהרת עמדות חשובה המצביעה על מקומה של הספרייה הציבורית בחברה; על החשיבות הניתנת בה לאדם כפרט (לא מדובר רק על החברה אלא גם על הפרטים); על תרומת הספרייה הציבורית לחיי חופש, לדמוקרטיה; על הצורך להימנע מצנזורה ולהבטיח שלא תמנע מאיש הגישה לספריה לידע ולמידע, בין על ידי מחסום כספי, בין בשל מחסום פיסי של נגישות ובין בשל אי-מתן שירותים מיוחדים המתאימים למגזרי החברה השונים.

אנשי מדור הספריות הציבוריות שבאפיל"א עסוקים עתה בשיווקו ובהפצתו של המינשר. המינשר תורגם כבר לשפות רבות, ביניהן איטלקית, שוודית צרפתית, נורווגית, גרמנית,

טורקית ועוד. תרגומו לעברית מוצג עתה לאנשי הספרנות הישראלית. השאיפה היא שהדברים הנדונים במינשר יובאו בחשבון בעת בניית האסטרטגיה והתוכנית הלאומית, בתכנון הספריות ובעבודת הספרנים הציבוריים.

ביבליוגרפיה

מורואה, אנדרה, "ספריות ציבוריות ושליחותן". אונסקו, 1949. (התרגום לעברית יצא לאור ב- 1967 מטעם מרכז ההדרכה לספריות ציבוריות).

"מינשר אונסקו בדבר הספריות הציבוריות".

(UNESCO Public Library Manifesto ירושלים: מרכז ההדרכה לספריות ציבוריות, 1972). (פורסם גם בתוך אירן ושמואל סבר, הספרייה בחברה. ירושלים: מרכז ההדרכה לספריות ציבוריות, תש"ן, ע' 15-18).

Giappiconi, Thierry. "The UNESCO Historical Background". *IFLA Seminar: Revision of the UNESCO Public Library Manifesto, 72, 17-20 August 93, Guimaraes Portugal.* IFLA Section on Public Libraries, 1993.

"UNESCO Public Library Manifesto. Prepared by the International Federation of Library Association and Institution (IFLA)". Gattegno, Jwan, "UNESCO Public Library Manifesto". *IFLA Seminar: Revision of the UNESCO Public Library Manifesto, 72, 17-20 August 93, Guimaraes Portugal.* IFLA Section on Public Library, Hauge. 1993, p.121.

הצהרת אונסקו בנושא ספריות ציבוריות, 1994*

והמקומיות לתמוך בספריות הציבוריות וליטול חלק פעיל בפיתוחן.

הספרייה הציבורית

הספרייה הציבורית הינה מרכז המידע המקומי, והיא פותחת בפני קוראיה אפשרות גישה נוחה לסוגים שונים של ידע ומידע.

שירותיה של הספרייה הציבורית ניתנים על בסיס של שוויון-גישה לכול, בלי הבדל גיל, גזע, מין, דת, לאום, שפה או סטטוס חברתי. על הספרייה לספק שירותים וחומרים מיוחדים לקוראים אשר אינם יכולים מסיבה כלשהי להשתמש בשירותים ובחומרים הרגילים, למשל מיעוטים הדוברים שפה זרה, אנשים מוגבלים או מי שנמצאים בבתי סוהר או בבתי חולים.

חופש, רווחה ופיתוח החברה והפרטים בה הינם ערכי-יסוד בחברה האנושית. ניתן להשיגם אך ורק באמצעות יכולתם של אזרחים היודעים להשתמש בזכויותיהם הדמוקרטיות וליטול תפקיד פעיל בחברה. השתתפות בונה ופיתוח הדמוקרטיה תלויים בחינוך משביע רצון, כמו גם בגישה חופשית ובלתי מוגבלת לידע, מחשבה, תרבות ומידע.

הספרייה הציבורית - השער המקומי לידע - משמשת תנאי בסיסי ללימוד מתמיד, לקבלת החלטות בלתי תלויה ולהתפתחות תרבותית של הפרט ושל קבוצות חברתיות. הצהרה זו מעידה על אמונתו של אונסקו בספרייה הציבורית ככוח חיוני בשירות החינוך, התרבות והמידע, וכן כסוכן עיקרי לטיפוח השלום והרווחה הרוחנית באמצעות עולמם הרוחני של גברים ונשים.

אונסקו מעודדת, על כן, את הראשויות הלאומיות

על כל שכבות הגיל למצוא חומר המתאים לצורכיהם. אוספים ושירותים צריכים לכלול את כל סוגי הטכנולוגיות המודרניות והאמצעים הנאותים לצד החומרים המסורתיים. איכות גבוהה וזיקה לצרכים ולתנאים המקומיים הינם בבחינת אבן פינה. על החומר לשקף מגמות והתפתחויות חברתיות עכשוויות כמו גם את הזיכרון של המאמץ והדמיון האנושיים.

אוספים ושירותים אינם צריכים להיות נתונים לצנזורה כלשהי, אידיאולוגית, פוליטית, או דתית, או ללחצים מסחריים.

יעדיה של הספרייה הציבורית

היעדים שלפנינו שעניינם מידע, ידיעת קרוא וכתוב, חינוך ותרבות, צריכים לעמוד במרכז השירותים שמציעה ספרייה ציבורית:

1. יצירה וחיזוק של הרגלי קריאה של ילדים מגיל מוקדם.
2. תמיכה בחינוך אינדיווידואלי ועצמי לצד חינוך רשמי בכל הרמות.
3. הבטחת הזדמנויות להתפתחות עצמית יצירתית.
4. גירוי הדמיון והיצירתיות של ילדים ונוער.
5. עידוד המודעות למורשת התרבותית, ועידוד הערכה של האמנויות, ההישגים המדעיים והחידושים הטכנולוגיים.
6. הבטחת גישה לביטויים תרבותיים בכל אמנויות הבמה.
7. טיפוח דו-שיח בין-תרבותי ועידוד רבגוניות תרבותית.
8. תמיכה במסורת שבעל-פה.
9. הבטחת גישה לאזרחים לכול סוגי המידע הקהילתי.
10. מתן שירותי מידע הולמים לעסקים, לאגודות ולקבוצות אינטרסנטים המצויים במקום.
11. עזרה בפיתוח מיומנויות מידע ובשימוש במחשב.
12. תמיכה והשתתפות בפעילויות ובתכניות להוראת קרוא וכתוב לכל הגילים, ויזום פעילויות כאלה אם הן נדרשות.

תקצוב, תחיקה ורשתות

- בעיקרון, על הספרייה הציבורית להעניק שירותים ללא תשלום. הספרייה הציבורית מצוייה באחריות הרשויות המקומיות והמלכתיות. על הספרייה לקבל תמיכה בתחיקה מיוחדת ולהיות מתוקצבת על-ידי הרשויות הממלכתיות והמקומיות. עליה להוות רכיב מהותי בכל אסטרטגיה לטווח-ארוך בנושאי תרבות, הספקת מידע, ידיעת קרוא וכתוב וחינוך.
- כדי להבטיח תיאום ושיתוף פעולה כלל ארצי בין ספריות, על התחיקה והתכניות האסטרטגיות להגדיר ולעודד רשת ספריות לאומית המבוססת על תקן מקובל של שירות.
- רשת הספריות הציבוריות תעוצב בזיקה לספריות לאומיות, אזוריות, מחקריות ומיוחדות בנוסף לספריות בבת-ספר, מכללות ואוניברסיטאות.

תפעול וניהול

- יש לנסח מדיניות ברורה, שתגדיר מטרות, קדימויות ושירותים בזיקה לצורכי הקהילה המקומית. על הספרייה הציבורית להיות מאורגנת בעילות, ועליה לקיים רמה מקצועית נאותה בכל פעולותיה.
- יש להבטיח שיתוף פעולה עם גורמים מתחומים הנוגעים לעניין, למשל, קבוצות קוראים ואנשי מקצוע אחרים במישור המקומי, האזורי, הלאומי ואף הבין-לאומי.
- על שירותי הספרייה להיות נגישים פיזית לכל חברי הקהילה; מתחייב מיקום מתאים של המבנים, מתקני קריאה ולימוד טובים, טכנולוגיות נחוצות ושעות פתיחה נוחות לקוראים. כמו כן מתחייבים שירותי-חוץ לאלה שאינם מסוגלים להגיע לספרייה.
- על שירותי הספרייה להיות מותאמים לצרכים השונים של קהילות כפריות ועירוניות.
- הספרן הינו מתווך פעיל בין קוראים למקורות מידע. השתלמות מקצועית וחינוך מתמיד של הספרן הינם הכרחיים להבטחת שירות נאות.
- יש לספק תוכנית חינוכיות למשתמשי-חוץ ולקוראים, כדי שאלה יסייעו להם להינות מכל המקורות העומדים לרשותם.

הגשמת ההצהרה

אנו תובעים בזה ממקבלי החלטות ברמה הלאומית והמקומית ומקהילת הספריות בכללה בעולם כולו להגשים הלכה למעשה את העקרונות המופיעים בהצהרה זאת.

הוכן בשיתוף-פעולה עם IFLA נובמבר 1994

*מאנגלית: ד"ר עידן ירון